

Srbije. Srbska radikalna stranka, ki je sedaj namreč na krmilu, dela propagando za veliko Srbijo, je jela tirati Avstriji nasprotno politiko in koketuje z rusko-francosko zvezo. Vse to seveda še le bolj na tihem, govori se pa, da se bo v napominanem smislu jelo odločno delovati. Ruski poslanik v Belemgradu je baje srbsko vlado opomnil na to, da naj ne hiti Avstriji nasprotovati, iz česar politiki sklepajo, da Rusija hoče dobrih odnošajev z Avstrijo, oziroma, da se jej hoče popolnoma približati.

Italija. — Ministerski predsednik Giolitti je na nekem volilnem shodu govoreč o sedanjih razmerah v Italiji, priporočal v prvi vrsti miroljubnost, kar se tiče vnanje politike, potem pa je govoril o finančnih razmerah italijanskih. Rekel je, da je slabih finančnih razmer krivo slabo gospodarjenje prejšnjih vlad. Zagotavljal je volilce, da se bodo finance v kratkem zboljšale. V pokritje deficita in nastalih morebitnih večjih potrebščin, napovedal je minister vpeljavo dveh novih davkov. Z govorom ministrov niso volilci in tudi listi nič zadovoljni. Italijanski narod je pač sprevidel, da tudi sedanja vlada ni najboljši gospodar in da bi bile finančne razmere tudi kako drugače zboljšati, ne pa z najradikalnejim sredstvom, to je z vpeljavo novih davkov. Na ta način, bi pač vsakdo znal finance zboljšati, toda kaj pa začne s časoma ubogo ljudstvo, če se bodo davki vedno množili. Na vsak način mora gmotno poginiti in to je zopet še večji polom za državo.

Obrtnija.

Železni nagrobni križi.

Čas spomina naših ljubih ranjcev se bliža; vsak hiti na drago mu gomilo, da jo olepša za dneve žalosti in pijetete. Umetnost in obrt tekmujeta, da pomagata izražati, kar čutijo srca zapuščenih. Zato je obisk pokopališča vedno zanimiv tudi s stališča onega, ki je v srečnem položaji, da mu gomila še ne krije nobenega dražega. Spominki, stoječi v dolgih vrstah, mu kažejo, kako so razne dobe čestile svoje umrle in kako se je javljala ljubezen do ranjcev; pričajo nam, kako sta se umetnost in obrt stavljali v službo kulta umrlih in kako so običaji, olika in materijalne razmere vplivali na lepšanje grobov.

Osobito naša vera je s svojim naukom o nesmrtnosti duše in vstajenji trupla pospeševala izdelovanje nagrobnih spominkov s prelepimi simboličnimi znaki ter navduševala umetnike in obrtnike v izumljevanji vedno novih oblik. Monumentalna arhitektura, podobarstvo in umetna obrtnija so tekmovali, da primerno izražajo čute vernikov.

Pod cerkvenimi tlaki so se širile nekdanje prostrane katakombe ali posamične rakve, v katere so polagali ranjce k večnemu počitku. Manj imenitni in manj imoviti člani cerkvene družbe so pa našli svoje zadnje bivališče v blagoslovljeni zemlji krog cerkve. Kakor v sve-tišči, tako je tudi zunaj njega ljubezen zapuščenih postavljala spomenike iz mramorja, železa in lesa. Veljaki in bogatini so si gradili in si grade kamenite nagrobne ploče in stavbe, ki imajo namen, še poznim unukom pričati, kje leži slavni ded. Revež je postavljaj in še postavlja skromne lesene križe, ki trajajo komaj toliko časa,

kakor oni, ki jih je zasadil v tla. Srednji stan pa je posebno v minolih stoletjih rad napravljaj železne spomenike dragim umrlim. Osobito v 16., 17. in 18. stoletji, ko je cvelo umetno ključarničarstvo in sploh železni obrt, se je dvigalo na pokopališčih dokaj krasnih umotvorov iz železa.

Kovano železo se je poprej rabilo le kot spremljevalec stavbinskih delov, kot omrežje, kot okovi, ključavnice, končnice itd., a na pokopališčih se je razvila železna tehnika do poprej nepoznane samostojnosti in velikega ornamentalnega pomena. Nekako na sredi stoječ med kamenitim spominkom in lesenim križem je bil železni križ posebno po deželi v navadi in je še dandanes, le da ga žalibog izpodriva križ iz litega železa — roba, ki nima nobene cene ne v umetniškem, ne v obrtnem oziru, neprijeten in malo trpežen surogat za izdelke, ki jih je vstvarjala umna roka ključarjeva. Železen križ ne napravljaj onega monumentalnega, velikega vtisa na množico, kakor kameniti spominki. A njegovo bogastvo na ličnih ornamentalnih oblikah, ki dajo izumitelju priliko, na vsakem perescu, na vsakem zavojju in na vsaki cvetki pokazati svoje znanje, svojo izurjenost in svojo individualnost, so taki križi pravi zaklad za vsacega ljubitelja starin in umetnega obrta. Mnogovrstnost tehnike, lepe črte, okusna razdelitev mase in malerični vtis — vse to se more družiti pri železnem križu, kakor sicer malo kje drugod.

Čeravno skorej povsodi opazujemo na teh železnih izdelkih obliko križa, vendar ne čutimo te površne jednoličnosti. Vsled svoje ličnosti in svojih predrtih oblik ne zamaše tolikanj zelenega prostora, kakor masivni kameniti spominki. Raba barve in zlata dobrodejno spreminjaj jednostavnost pokopališča in prinašaj nekaj plemenitega in ljubkega na ta sicer mrzli in samotni kraj. Š.

(Dalje sledi.)

Obrtnijske raznoterosti.

Svila iz smrekovega lesa. Na Francoskem se je posrečilo iz vlaken smrekovega lesa dobiti snov jako podobno svili. Ta snov bi utegnila svilo popolnoma zameniti, kjer se ne gleda na trdnost. V Franciji in Švici že izdeljujejo tako blago.

Berilij je bolj bel nego aluminij in manj oksiduje. Terji je kakor železo, dá se kovati kakor srebro, elektrika pa se bolje vodi. Lažji je kakor aluminij. Kakor se kaže da bode posebno pripraven za električne instrumente, ter bode v tem izpodrnil srebro in platino. V primeri z aluminijem je sedaj še jako drag. Funt velja kacih 30 goldinarjev torej je le malo ceneji kakor srebro. Ko bi le kdaj padel v ceni, bi pa postal v obrtniji jedno najvažnejših kovin.

Kmetijstvo.

Kmetske stanovske zadruga.

Poljedelski minister je predložil državnemu zboru načrt zakona o kmetskih stanovskih zadrugah, kakor smo že omenili. Ker je načrt tega zakona važen, ga tukaj

priobčimo, če tudi ni gotovo, da že sedaj zakon postane, ker se kažejo take politične težave, da je pričakovati, da se državni zbor poprej razpusti, predno reši vso svojo nalogo. Vlada bode pač novemu državnemu zboru zopet predložila to predlogo. Glasi se tako le:

§ 1. V vsakem sodnem okraju se osnuje stanovska zadruga kmetovalcev za ta okraj, in v vsaki deželi za vso deželo. Te zadruga se imenujejo okrajne in deželne zadruga kmetovalcev.

Poljedelski minister sme zaslišavši politično deželno oblastvo in deželni odbor odrediti, da se v kakem sodnjem okraju osnujeta dve ali več okrajnih zadrug ali tudi za dva ali več sodnjih okrajev le jedna zadruga.

§ 2. Namen tem zadrugam je izboljševanje нравnega in gmotnega stanja kmetovalcev z gojenjem duha jedinstva, mejsebojnim poučevanjem in podpiranjem, ohranjenjem in povzdigo stanovske zavesti mej zadrugarji, in o pospeševanjem gospodarskih koristij.

§ 3. Člani okrajne zadruga so lastniki v sodnjem okraju ležečih posestev, namenjenih kmetijstvu ali gozdarstvu, ali pa kaki panogi kmetijstva in gospodarstva.

Lastniki posestev ležečih v več sodnjih okrajih, so v vsakem okraju člani dotične okrajne zadruga, ako ima njih posestvo za članstvo potrebne lastnosti.

Poljedelski minister izda naredbenim natančneje naredbe o tem, kdaj je kako posestvo zmatrati za tako, ki je namenjeno kmetijstvu ali gozdarstvu, ali jedni panogi kmetijstva ali gozdarstva.

§ 4. Če je dvomba o članstvu v zmislu § 3. lastnika kacega posestva, odločuje o tem okrajno politično oblastvo, v zadnji stopinji pa deželno politično oblastvo.

§ 5. V vsaki občini sodnjega okraja se nastavijo zaupniki kot okrajni organi okrajnih zadrug.

Število zaupnih mož določi se po številu članov v kaki občini in po razširjenosti dotične občine.

§ 6. Člani deželne zadruga kmetovalcev so vsi člani okrajnih zadrug, v dotični deželi.

§ 7. Člani okrajne oziroma deželne zadruga kmetovalcev so opravičeni pravice in dolžnosti svoje prenesti na oskrbnike, najemnike, užitkarje ali v zmislu § 1103. državljskega zakonika na opravičene do užitka.

Toda tudi v tem slučaju je lastnik posestva dolžen plačevati zadrugi določeni donesek in more izvajati svojo volilno pravico le sam ali pa po svojem pooblaščenca.

§ 8. Za lastnike, v § 3. omenjenih posestev, če se pod varstvom izvršujejo njih združne pravice in dolžnosti njih zakoniti zastopniki.

Če so taka posestva v lastnini države, dežele, občine, javnih zakladov in kacih družih jurističnih oseb, izvaja združne pravice in dolžnosti kak pooblaščenec te korporacije.

Če ima posestvo, ki ima pravico do članstva več lastnikov, morajo lastniki v ta namen iz svoje srede izbrati pooblaščenca. Vender so solidarično zavezani za plačilo zadrugi.

§ 9. Zastopstvo v zmislu §§ 7, 8, in vsaka premena tega razmerja se mora naznaniti zadrugi.

§ 10. Tekoče posle okrajnih oziroma deželnih zadrug kmetovalcev vodi odbor okrajne oziroma deželne zadruga.

§ 11. Volitev v odbor okrajne zadruga vrši se tako, da v njenem okoliši po občinskem redu dotične dežele v posamične volilne razrede občin uvrščeni člani okrajne zadruga skupe sestavljajo prvi, drugi, oziroma tretji volilni razred in vsak teh volilnih razredov voli jednako število članov.

Vender smejo osebe, ki bi po teh določenih smele voliti v več razredih ali v enem razredu večkrat voliti, le v enem razredu in to le jedenkrat voliti.

Voljeni smejo biti le tisti, ki imajo volilno pravico v dotičnem okoliši.

Lastnik jedne ali več grajščin, ki niso v občinski zvezi, ima virilni glas v oni okrajni zadrugi, v katere okoliši je posestvo njegovo. Če ima graščino več lastnikov, ti solastniki izvolijo izmed sebe pooblaščenca, da izvaja ta virilni glas.

§ 12. Načelniki okrajnih zadrug nahajajočih se v vsaki deželi volijo iz svoje srede odbor za deželno zadruga.

§ 13. Natančneje določb o volilni pravici in volilnem načinu določi poljedelski minister naredbenim potom.

§ 14. Ravno tako poljedelski minister naredbenim potom vse vkrene, kar je potrebno za osnovo tacih zadrug in zlasti izdela začasna pravila.

§ 15. Definitivna pravila, katera sklenejo zadruga po svoji osnovi, mora potrditi deželno politično oblastvo.

Obsegati morajo razen po tem zakonu oziroma po zakonu o osnovi dohodninskih posestev pridržanih določb zlasti predpise:

- a) o pravicah in dolžnostij združnikov;
- b) o organih zadruga in njih pravicah;
- c) o shodih zadruga;
- d) o sedeži zadruga;
- e) o zahtevah za veljavno sklepanje;
- f) o napravi združnega katastra;
- g) o nastavljanji in odpušcanji združnih uradnikov;
- h) o uzrokih, pod katerimi se sme volitev odkloniti in nasledkih neopravičene odklonitve;
- i) o pravicah revizorjev;
- k) o obliki združnih razglasov;
- l) o poslovnem redu;
- m) o računovodstvu.

(Dalje nasl.)

Kmetijske raznoterosti.

Vinska letina na Španjskem. Na Španjskem je letos toliko vina, da ne vedo kam ž njim. Za kacih petdeset krajcarjev dobi se 16 litrov dobrega rudečega vina. V pokrajini Valencija so na neki cesti postavili voz s sodom vina. Na sodu je napis: „Potnik, če si žejen, dobro ga potegni, ali ne pozabi zapreti pipe.“

Pepeljenje travnikov. Travnike jako izboljšaš, ako jih potreseš s pepelom. Potresovanje s pepelom je posebno za težka tla, katera znatno izboljša. Potresovati se mora pepel že jeseni. Najboljši je lesni pepel. Če je les in pepel pomešan s premogovim pepelom ga mora biti več za gojenje.

vedno še najdeš, kaj novega in zanimivega. Zato se pa nadejamo, da nam dragi čitatelji ne bodo zamerili, če se še jedenkrat ozremo v ženski oddelek.

Omenili smo že, da so razstavljene čipke jedna najlepših stvari na razstavi. Razstava čipek ni le zanimiva v umetninskem in tehničnem temveč tudi zgodovinskem oziru. Kulturna zgodovina najde baš v tem oddelku kaj mnogo zanimivega.

Razstavljene so stvari iz raznih zgodovinskih, da celo tudi iz predzgodovinskih dob. Čipke so v Evropi baje izdelovali najprej prebivalci zgradb na kolih. V njih grobovih našle so se razne priprave, ki so jih rabili pri izdelovanju čipek. Na razstavi v Čikagu je zbirka tacih priprav iz nekdanjih dob. Najstarša taka orodja so iz kamna in kosti, pozneje iz bronu in naposled iz železa. Ta zbirka je zanimiva za temeljito proučenje in se nadaljuje do najnovejšega časa.

V Aziji so se z umetnem tkanjem in šivanjem najprej pečali Asirci in stari Indijanci, v Afriki pa Egipčani. Mnoge podobe predočujejo dela teh kulturnih narodov. Poleg teh podob je razstavljeno nekaj blaga, pajšolani, ki so je našli v starih egipčanskih grobovih. Razstavljena je celo staroegipčanska otroška nogovica.

Tudi pri Izraelcih je bilo umetno šivanje in vezenje jako razširjeno. Lepe hčere jeruzalemske nosile so platneno obleko in nenavadno fine pajčolane v najnežnejših vzorcih. Židje so sprva skrivali svojo umetnost ali pozneje so jo pa razkrili in postali učitelji kristjanom. Najprej so se umetna ženska dela razširila po Italiji, kjer je čipkarija posebno cvetela ob križarskih vojskah.

Posebno se je čipkarija razvila v Benetkah, kjer so jo pospeševali ložje. Delavke so bile kmalu toli spretni, da niso bile več navezane na prinerene vzorce, temveč so izumljale nove vzorce in nove vbode. Bralke so morda slišali, kako je lepa mlada Benečanka izumila rožni vbod. Ko je ženin njen odšel na daljše potovanje, jej je podelil šopek majskih rož, katere je utrgal sam. V samoti jej je bilo najljubše opravilo z iglo posnemati rožne liste. Ko se je ženin povrnil, ga je iznenadila z rožnim robom, v katerega je všila tisoč misel nanj. Rožni vbod je tako ugajal, da se je kmalu razširil po vseh Benetkah.

Poleg Benedek sta bila posebno Milan pa Genuva znana po svojih finih zlatih in kovinskih čipkah, ki so se posebno prodajale v Nemčiji in Franciji. Izdelovanje čipk je v srednjem veku Italiji donášalo lepe dohodke. Francozi so dolgo zavidali Italijo za to industrijo. Naposled se je pa čipkarija prinesla iz Italije v Francijo. Francoski poslaniki v Benetkah so pošiljali vzorce v svojo domovino in dobivali italijanske delavke, da so jih pošiljali v Francijo, kjer so učile Francozinje čipkarstva. Pa tudi to je mnogo pripomoglo, da se čipkarstvo preneslo v Italijo, da so francoski principi se ženili z italijanskimi princezinjami. Posebno je Katarina Medicejska, soproga Franca I. bila spretna izdelovalka čipek in je tudi druge rada učila čipkarstva. Njena najspretnjša učenka je bila

Ivana d' Albert, mati Henrika IV. in pa nesrečna Marija Stuart, soproga Franca II. francoskega.

Od Ivane d' Albert je razstavljena posteljna odeja, zastor in še več drugih rečij, katere je šivala s svojimi dvornimi damami, kadar je njen soprog Anton Burbonski bil v raznih vojskah.

Colbert, minister Ludovika XIII. ima silno mnogo zaslug za francosko čipkarstvo in podpiral ga je kralj. Colbertove čipke so jako znane po svoji lepoti. Najbolj je pa čipkarstvo cvetelo v Franciji za Ludovika XIV., kateri je sam jako ljubil čipke. Tedaj so nosili moški čipke za vratom, za pestmi in pa spodaj pri kratkih hlačah. Dame so jih nosile pri oblekah, v laseh in za pah-ljače. Tedaj se je porabilo toliko čipk, da so celi okraji na Francoskem od čipkarstva živeli.

In od vseh teh dob so ženska dela razstavljena v čikaški razstavi, ki daje torej jasen pogled v zgodovino ženskih del v raznih časih. Tu vidimo, kako so ob raznih časih ženska umetnostna dela napredovala, kako zopet propadala, kako so zopet menjale okus. (Dalje sledi.)

Obrtnijske raznoterosti.

Nov način konserviranja lesa. Na Angleškem rabijo za konserviranje lesa naffalin, ki se nahaja v veliki posodi, v katero se pomaka les. Toplota kopeli znaša 90 ° C. ter prihaja skozi cevi, po katerih pride para v posodo. Les ostane 2 do 12 ur v kopeli, dokler ga naffalin popolnoma ne pronica. Tak les se baje jako rad da zlikati. Samo drgnenje s cunjjo mu uže podeli lep svit.

Cedrov les. V poslopji države Washington na svetovni razstavi v Čikagu je izpostavljen največji kos rudeče cedrovine, kar ga je kedaj prišlo med ljudij. Les je podelan v velikansko vazo, ki je 6 čevljev visoka in na vrhu štiri čevlje ši-roka in ki sestoji iz jednega samega kosa. Zgradili so posebno stružnico, da so ta velikanski kos lesa ostružili in mu dali obliko vaze. Vaza je fino polirana in kaže na vseh svojih delih lepoto cedrovine. — O trpežnosti cedrovega lesa priča drug kos na razstavi. — Na tleh leži staro cedrovo deblo, iz katerega raste neke vrste jelka, ki je stara nad 200 let. Vsaj toliko časa je torej cedrovo deblo ležalo mrtvo v gozdu, a nikjer ni nič gnjilo in preperelo.

Nova knjiga za ključavničarje. Onim našim čitateljem, ki beró nemški, priporočamo novo knjigo: „Der praktische Schlosser“ (Praktični ključavničar), ki je izšla v zalogi O. Arnida v Stuttgartu. Knjiga ima zbirko jako rabljivih predlog in načrtov za razna ključavničarska dela od arhitekta Viljema Kicka. Vrata, vkladki, mreže za grobove, za stopnjice, za balkone, za ograje itd. so narisane deloma v pomanjšanem merilu, deloma v natorni velikosti. Knjiga izide v 10 snopičih, ki veljajo po 90 krajcarjev.

Kmetijstvo.

Kmetske stanovske zadruga.

(Dalje.)

§ 16. Delokrog okrajnih in deželnih zadrug je z namenom določen v § 2.

Posebno imajo zadruga poleg v zakonu o ustanovi dohodninskih zemljič odkazanih še sledeče naloge:

- a) Osnova zadružnih skladišč, magacinov in podobnih naprav za kmetijske pridelke zadružnikov,
- b) prodaja kmetijskih pridelkov, katero oddajo zadružniki zadrugi, po njih naročilu in na njih račun posebno za oskrbovanje vojske,
- c) nakup kmetijskih predmetov, katere potrebujejo zadružniki za svoje gospodarstvo, po njih naročilu in na njih račun,
- d) snovanje novih in pospeševanje obstoječih posojilnic, posebno taci na Raifeisenovem sistemu za povzdigo kmetijskega osebnega kredita in kredita na skladišča in magacine i. t. d. za pod. lit. a) omenjene oddane kmetijske pridelke,
- e) posredovanje dolgoobrestnih, prisilni amortizaciji podvrženih posojil od strani dotičnih hipotekarnih bank ali kjer takih ni od družih denarnih zavodov zadružnikov,
- f) posredovanje glede preskrbljenosti kmetijskih poslov in delavcev o kakej nezmožnosti za delo ali starosti,
- g) osnova bolnic in oskrbovališč in posredovanje zadružne naturalne preskrbe,
- h) posredovanje mej tistimi, ki iščejo delavcev, in tistimi, ki iščejo dela,
- i) skrb za nadzorovanje semena in za občevanje zadružnikov s poskuševališči,
- k) posredovanje in zastopstvo pri zavarovanjih proti ognju, toči in pri zavarovanjih živine zadružnikov, da se dosežejo ugodni pogoji, oziroma izvolitev zadružnikov v volilne komisije zavarovalnic,
- l) snovanje in pospeševanje zadrug za živinorejo,
- m) oskrbovanje zadružne statistike,
- n) preskrbljenost pravoznanskega pomočnika zadružnikom.

§ 17. Kmetijske zadruge imajo izpolnjujoč svoje gospodarske naloge (§ 18.), v kolikor jih same ne morejo rešiti, ali vspodbujati k snovanju obrtnih in gospodarskih zadrug na podlagi zakona z dne 9. aprila 1873. drž. zak. št. 70, posebno po Raifeisenovem sistemu in to snovanje pospeševati ali pa stopiti v ta namen v zvezo z že obstoječimi pridobitnimi ali gospodarskimi zadrugami ali njih zvezami ali pa tudi z že po deželnih zakonih obstoječimi kontribucijskimi, občinskimi in okrajnimi posojilnicami, kumulativnimi sirotinskimi blagajnicami itd. ter jih pospeševati.

§ 18. Stanovske zadruge kmetovalcev ne spadajo pod določbe zakona z dne 9. aprila 1873. drž. 700 pridobitnih in gospodarskih zadrugah.

Za zaveze zadruge je zvezana samo zadruga kot juridična oseba.

Zadrugo zastopa načelnik pri sodiščih in drugod. Vender morata pisma, s katerimi se hočejo utemeljiti zavezanosti proti tretjim osebam, podpisati načelnik in še jeden drugi član odbora. Če se pismo tiče kakega podjetja, za katero je potrebno odobrenja zadružnega odbora ali pa višjega potrjenja, mora se pritrjenje v pismu omeniti s podpisom dveh članov.

§ 19. Okrajne in deželne kmetijske zadruge imajo

pri svoji ustanovitvi v pokritje z ustanovitvijo zvezanih stroškov od zadrug sodnega okraja oziroma dežele pobirati potrebne doneske največ po 1 odstotek od državnega davka, ki se plačuje v okoliši.

§ 20. Ravno tako morajo okrajne oziroma deželne zadruge pobirati doneske od zadrug za pokritje koncu slednjega leta proračunjenih stroškov, v kar se imajo zaračunati kake zgube minolega leta.

Ti doneski ne smejo presegati pri okrajnih 4% in pri deželnih zadrugah 1% davkov, katere plačujejo zadrugarji v okoliši. (Dalje sled.)

Kmetijske raznoterosti.

Zgodnje trgatve. Leta 1420. se je bila začela trgatve na Burgundskem dne 25. avgusta, leta 1422 pa dne 29. avgusta in 1434. pa dne 1. septembra. Leta 1523. so v Dijonu začeli brati 26. avgusta, leta 1559. pa dne 4. septembra, kakor letos. V tem stoletju začeli so brati najprej leta 1820. namreč dne 1. septembra, najpozneje pa so v hudi letini 1816. namreč dne 28. oktobra.

Vinska letina na Francoskem. Vino na Francoskem se je letos tako dobro obneslo kakor v letu 1846., 1865 in 1870. Tudi se ga je veliko pridelala.

Ne preganjajte svojih prijateljev! Ne pokončavajte krešča, ki pogrize po drevju mnogo gosenc, prizanašajte sovam in kanjam, krastačam, žabam in močeradam, katere požro mnogo gosenc, črvov in ličink. Nikar ne poganjajte slepcev in gaščaric, ki pokončajo mnogo polžev, črvov, kebrov in muh. Ne preganjajte netopirjev, ki po noči polove mnogo nočnih metuljev, kebrov in družih mrčesov. Krt preganja podzemeljske mrčese, in jeden sam krt poje na leto najmanj dvajset tisoč črvov. Prijatelja kmetovalcev sta tudi rovka in krt, ki celo strupene kače preganjata. Koristna je tudi podlasica, ki polovi več mišij nego mačka.

Poučni in zabavni del.

Družba svetega Mohorja

sedaj razpošilja svoje letošnje knjige mej narod. Slovenci moremo biti ponosni na to družbo, katero je težko dobiti jednako na svetu. S svojimi knjigami je mnogo pripomogla verski gorečnosti, napredku in narodni zavesti mej Slovenci. Posebno koroški Slovenci bi najbrž bili popolnoma izgubljeni, da jih ni ta družba probujala. Poslednji čas zvesto pomaga pač tudi družba sv. Cirila in Metoda, katera ima sicer drugačen ali tudi jednako blag namen.

Družba sv. Mohorja leto za letom pošilja na stotisoče knjig mej narod in s temi knjigami razširja znanje mej narodom.

Kakor vsako leto so tudi letošnje knjige družbe svetega Mohorja jako zanimive. Prva knjiga je II. zvezek „Jeruzalemskega Romarja“, katerega spisuje dr. Frančišek Lampe. V drugem zvezku pisatelj opisuje pot od Betlehema v Nazaret in do Damaska in prebivalce svete dežele. Kakor navadno pisatelj opisuje vse v jako prikupni obliki in bode vsak to knjigo čital z velikim zanimanjem.

je zadnji čas tpele, ni posrečilo, proglasil je republiko zopet za cesarstvo, da dobi novih zaveznikov. Ker so se Braziljanci že naveličali republike in je monarhistična stranka precej močna je mogoče da se bode predsednik Peixoto moral umakniti in udati.

Obrtnija.

Čikago in Kolumbijeva razstava.

(Dalje.)

Razstava se je osnovala v spomin 400letnice odkritja Amerike. Zato je naravno, da so se na njej zbrale stvari, ki spominjajo tega velicega dogodka. V vsej priprostosti stoji na neki višini s skalami obdana hiša, ki se pa po svoji obliki kaže, da predstavlja del važne zgodovine. Čemu bi bili sicer tukaj postavili to zgradbo, ki spominja na španjski srednji vek in prav nič ni podobna drugim poslopjem, ki stojé na okolu. Ko pristopimo bližje, vidimo, da ta hiša predstavlja samostan La Rabida, kateri je tako tesno zvezan z osodo pogumnega mornarja, in se imenuje po pravici vogelni kamen ameriške zgodovine. Bog ve, kaj bi bilo z Ameriko, da niso menihi prijazno vsprejeli pod streho Krištofa Kolumba in pa njegovega desetletnega sina.

Ameriški časnikar Eleroy Curtis sprožil je misel, da se zgradi poslopje predstavljajoče omenjeni samostan. Po narisih in fotografijah, ki so jih naredili v samostanu na Španjskem, je potem arhitekt Hen. D. Ives izdelal načrt in nadzoroval stavbo. Poslopje je popolnoma podobno samostanu, ki stoji blizu mesta Palos na Španjskem. Da celo okrožje samostana je točno posneto.

Ta španjski samostan je baje sezidal cesar Trojan v drugem stoletji, seveda za druge namene, in v 11. stoletji so ga popravili tempeljski vitezi. Ko so Mavri bili pregnani iz Španjske, je samostan prišel v roke frančiškanom, ki so ga zopet prezidali in mu dali ime Santa Maria de La Rabida (sv. Marija ob meji). Po Kolumbijevih časih so ga jako povekšali, ali zadnja leta so ga zopet popravili, da ima tisto podobo, kakor jo je imel, ki je bival v njem Krištof Kolumb.

Že poslopje samo na sebi je jako zanimivo za tiste, ki se zanimajo za zgodovino odkritja Amerike. V tem poslopju je pa razstavljenih mnogo stvari, ki so v zvezi z odkritjem Amerike. Iz vseh koncev sveta poslani so take stvari. Poslali so jih muzeji in zbirke slik, iz Evrope in Amerike. Največ je poslal španjski dvor in pa Vatikan. Pa tudi zasebniki poslali so mnogo dragocenosti. Leta in leta so iskali teh stvari in tako važne stvari za zgodovinarja bodo javalno še kdaj skupaj zbrane. Učenjaki prepotovali so Ameriko in Evropo zasledujoč sledove Kolumbijeve. Ko so jedenkrat izvedeli, kje so stvari, morala se je zvezna vlada zavezati, da se vrnejo nepokvarjene, ker drugače jih lastniki niso hoteli dati. Za to je pa vedno oddelek vojakov stražil te stvari. Pri najvažnejših stvareh stal je vojak z nabito puško. V

vsaki sobi so trije Kolumbijevi gardisti pazili, da si kdo kake stvari ne prisvoji.

Najvažnejše je pismo, katero je poslal vojvoda Veraguški, s katerim je bil Kolumb imenovan za admirala in mu bilo dalo povelje, da naj poišče deželo, o kateri toliko govori, v tem pismu se je pooblastil, da kot podkralj vlada dežele, ki jih najde. Dalo se mu je plemstvo, ki bi bilo dedno, kakor bi tudi njegova admiralska in podkraljevska čast prišla na otroke njegove. To pismo je bilo izdano v Granadi dne 30. aprila 1492. Pismo je že močno obledelo in se vse ne da več brati. V vsem je v tem poslopju razstavljenih kacic 1200 stvari, vse lepo vrejeno po kronološkem redu. Iz več podob in pisem predstavlja staršo ameriško dobo in tista potovanja v novi svet pred Kolumbijem, ki so se pa bila skoro popolnoma pozabila. Tukaj se vidijo knjige, v kateri se trdi, da so Mongoli prvi iznašli Ameriko, in da je mongolski cesar Kublaj-han že v trinajstem stoletju bil obiskal Ameriko. Tu so spisi Klavdija Ptolomeja, očeta zemljepisja, kateri je prvi dokazal, da je zemlja okrogla, in iz katerega spisov si je Krištof Kolumb pridobil prvo zemljepisno znanje. Tu so sploh spisi iz dobe pred Kolumbom in po Kolumbu, ki so kako v zvezi z odkritjem Amerike.

(Dalje sledi.)

Obrtnijske raznoterosti.

Katranov asfaltni lak za železo se naredi, če se stopi in dobro zmeša 30 delov zapadnoindiškega kopala, 30 delov ameriške smrekove smole, 30 delov katranovega asfalta, 5 delov rumenega voska in 6 delov bencinskega trpentina. K tej zmesi pridenemo, dokler je še gorka 20 delov smolinega olja, 30 delov lanenega firneža, 30 delov trpentinovega olja, in 30 delov bensola. Če se hoče, da je lak tenkotekoč, pridene se več bensola. Stvari se morajo s takim lakom večkrat prevleči in postanejo vsled tega lepše.

Kako se črno lakovano usnje naredi svetlo? 5 delov stearinove kisline gorke raztopi v 7 delih terpentinovega olja, potem pa mešaj, dokler se popolnoma shladi in pri tem se pridene tri dele saj (Kienruss). Vzame se cunjja in se namaže s to mažo usnje in drgne. Naposled se usnje še drgne z belo cunjjo, da postane svetlo.

Kmetijstvo.

Kmetske stanovske zadruga.

(Dalje.)

§ 21. Ako misli okrajna zadruga pobirati za pokritje v § 20. omenjenih stroškov več kakor 4 % naklade na zemljiški davek, dobiti mora potom nadrejene deželne zadruga in deželnega političnega oblastva dovoljenje od finančnega in poljedeljskega ministerstva.

Ravno tako mora deželna zadruga dobiti dovoljenje od ministerstva, če hoče pobirati nad 1 % priklade.

§ 22. V §§ 12. in 21. omenjene doneske pobirajo občine kot doklade na zemljiški davek in določajo okrajnim zadrugam. Okrajne zadruga imajo za deželno zadrugo pobrane doneske tej poslati.

Doneski imajo kot doklade zemljiškemu davku vse postavne zastavne in prednostne pravice, katere ima ta davek.

Ko bi se zaradi teh doneskov rubilo posestvo kakega zadruženika, in bi posestvo bilo dohodninsko (rentno) posestvo, ima zadruga namesto rubežni proti omenjenemu dohodninskemu posestniku vse pravice, ki se bodo z zakonom o ustanovi rentnih posestev določile za iztirjanje zaostalih davkov.

§ 23. Kdor misli, da je otežen s plačilom, ki se mu je zaukazalo na podlagi § 22., se more proti dotični odredbi v 14 dneh po obveščeni pritožiti pri okrajnem političnem oblastvu ter v drugi in zadnji instanci pri deželnem političnem oblastvu.

§ 24. Okrajne zadruga imajo slednje leto zastaviti računski zaključek za minolo in proračun za bodoče leto in te izkaze poslati nadrejeni deželni zadrugi, da jih pregleda in potrdi. Ko bi proračunjeni združni doneski presegali v § 20. določen najvišji znesek, tedaj mora deželna zadruga potom deželnega političnega oblastva predložiti poljedelskemu in finančnemu ministerstvu.

Deželne zadruga morajo ravno tako slednje leto napraviti podoben računski zaključek in proračun, ki se po predloži deželnemu političnemu oblastvu v pregled in potrjenje, deželno oblastvo pošlje proračun poljedelskemu in finančnemu ministerstvu v potrjenje, ako proračunjene priklade presegajo v zakonu določeni najvišji znesek.

§ 25. Če se pokaže pri računskem zaključku okrajne zadruga (§ 24.) kak prebitok, tedaj se 90 % dá, rezervnemu zakladu, ki se ima osnovati pri okrajni zadrugi, 10 % pa se pošlje deželni zadrugi.

Rezervni zaklad bode za pokritje kakih bilančnih izgub.

§ 26. Če se pokaže po računskem sklepu deželne zadruga (§ 24.) ne vštevši kakih aktivnih saldo zakladu dohodninskih pisem (§ 65. zakona o ustanovi rentnih posestev), kak prebitok, se da polovica občnemu rezervnemu zakladu, ki se osnuje pri zadrugi, druga polovica se pa da rezervnemu zakladu rentnih pisem (§ 67. omenjenega zakona). Na ta način imajo razdeliti po § 25. od okrajnih zadrug došli doneski.

Splošni rezervni zaklad je namenjen, v kolikor se nima pritegniti po § 74 zakona o osnovi rentnih posestev v plačilo obresti od rentnih pisem, v pokritje kakih bilančnih izgub.

§ 27. Če okrajna deželna zadruga ne izpolni svojih dolžnosti po § 19. do 22. in 24. do 26. glede nalaganja in iztirjanja davkov, sestave proračuna in računskega zaključka in donašanja rezervnim zakladom, se te naredbe glede okrajne zadruga izvrše na prošnjo deželne zadruga od okrajnih političnih oblastev in glede deželne zadruga pa po nalogi poljedelskega ministerstva od deželne politične oblasti.

§ 28. Poljedelsko ministerstvo je opravičeno poslati dva člana v odbor deželne zadruga.

Ta člana, ki se moreta voliti tudi načelnikom za-

druge, imeti pri zborovanjih isto glasovalno pravico kakor drugi odborovi člani. Vender nimata donašati nobenih doneskov.

Ravno tako more po pooblaščenji poljedelskega ministerstva deželna vlada poslati po jednega člana z omejeno glasovalno pravico v odborovske okrajne zadruga v deželi.

(Konec sledi)

Kmetijske raznoterosti.

Krompir in sadje. Zelo je razširjena ta napačna misel, da kuhano sadje ni redilno, da je torej treba jesti krompir. V resnici pa ima sadje veliko več redilnih snovij, kakor krompir in tako ne teži želodeca. Sadje redi kri in kosti in vedri možgane.

Piča za kokoši. Za kokoši, ki neso, je najboljši kornoplja, ajda ali pa oves. Turšica za take kokoši ni priporočati. Po njej se kokoši le debele, več jajec ne neso. Če kokoši jedo grenka zelišča, bele črve ali majske kebre, imajo jajca zopern okus.

Poučni in zabavni del.

Potopisne črte.

Iz Ljubljane v Ljubljano.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Pravijo, da so se prvi osilniški stanovniki naselili tja doli iz naše Gorenjske. Kedaj ravno, se ne vé. Lahko pa je to mogoče; saj so Kočevarji prišli še iz dokaj bolj daljnih krajev. Župnija osilniška je bila vstanovljena še pred XVI. stoletjem, kar se zamore soditi po tem, ker je že oglejski patriarh Ludovik II. della Tore s pismom z dne 1. maja 1363. veleva, kako naj se oskrbuje dušno pastirstvo v Osilnici. Verjetno je torej, da se je kmalu po tem ustanovila ondi tudi župnija. Natančnih podatkov o vsem tem pa ni, ker so bili o Lutrovem času vsi spisi farnega arhiva baje sežgani. Toliko je pa znano, da je bila osilniška fara o njenem pričetku dokaj večja memo sedanje. O Valvazorjevem času razširjena ni bila le po ravnini ob Kolpi, ampak raztezala se je tudi visoko gori vrh gorovja. Imela je takrat poleg farne cerkve še tri podružnice: sv. Lorenca na Travi, naše Ljube Gospe nad Travo in sv. Križa v dolini.*) Kdor tega kraja, njegove višine in strmine pozna, lahko prevdari, kako težavno je bilo faranom iz tolike oddaljenosti in raz tolikih višav hoditi takorekoč doli na zadnji konec duhovnije, v ravnino ob Kolpi, (kjer namreč stoji Osilnica), v božjeslužbenih in sploh duševnih potrebah in zadevah. In kako težavna so bila nasprotno tudi za čč. gg. dušne pastirje. Da bi se vse to na obe strani olajšalo, vstanovila se je l. 1799.

*) Kakor se sme opravičeno misliti, Valvazor osilniške fare ni popolnoma in natančno poznal. Piše namreč, da je farna cerkev posvečena sv. Lorencu. Mogoče, da je bilo tako o njegovem času. Zdaj ima za patrona ssv. apostola Petra in Pavla. Kedaj se je bila ta sprememba toraj zvršila? Tudi nobene sedanjih šesterih podružnih cerkva osilniške fare ne omenja. Da bi se bile vse te zidale še le po njegovem času, komaj je misliti. Pisalec.

Kmetijstvo.

Kmetske stanovske zadruga.

(Konec.)

§ 29 Če se v deželah, v katerih so po deželnih zakonih okrajne zadruga in deželni kulturni sveti, z deželnimi zakoni te korporacije razpuste in se njih naloge preneso na stanovske zadruga kmetovalcev, je opravičen deželni odbor, kakor deželna vlada ali pa poljedelsko ministerstvo po jednega ali dva člana v dotične odseke deželnih zadrug odposlati.

§ 30. Če se deželna zakonodaja v zmislu člana 79 zakona o osnovi rentnih dohodninskih posestev izreče, da prevzame dežela namesto država jamstvo za dohodninska (rentna) pisma, ima deželni odbor poleg v § 79. dotičnega zakona glede dohodninskega posestva navedenih pravic še sledeče:

- a) Pravila stanovnih zadrug morejo se premeniti le z dovoljenjem deželnega odbora;
- b) deželni odbor sme v § 29. omenjeno število članov poslati v združni odbor, če bi tudi ne bilo pogojev omenjenih v tem paragrafu.

§ 31. Deželna zadruga ima skrbeti za osnovo jedne ali več zvez obstoječih pridobitnih in gospodarskih zadrug in pospeševati take zveze.

Namen tem zvezam bi bil ne le gospodarstvo, temveč vse poslovanje zadrug nadzorovati na podlagi nadzorovalnega reda, katerega izdelava deželna zadruga in ga potrdi poljedelsko ministerstvo.

Toliko bi zveza imela še druge namene (n. pr. varstvo in zastop skupnih koristij pripadajočih zadrug, dajanje pojasnil, izdaja vzorčnih formularjev, poučenje v dvomljivih vprašanjih, posredovanje pri nalaganji razpoložljivih glavnic zadrug pri kreditnih zavodih, organizacija skupnega kupovanja in prodajanja kmetijskih pridelkov, osnova osrednje blagajnice itd.), bi se določilo z zveznimi pravili.

§ 32. V kolikor se nadzor ne vrši v zmislu § 31. po ti zvezi, je zavezana deželna zadruga nadzorovati na podlagi v § 31. omenjenega nadzorovalnega reda kmetijske pridobitne in gospodarske zadruga njenega okoliša, katere se podvržejo njenemu nadzoru.

Opravičeno je tudi za take kmetijske pridobitne in gospodarske zadruga, katere se podvržejo njenemu nadzoru v § 31. odstavek 3 omenjene pravdne in druge funkcije prejemati proti zmerni odškodnini.

Natančneje o tem določajo združna pravila in pogodba, ki se ima skleniti.

§ 33. Okrajne zadruga so podrejene glede izpolnjevanja tega zakona in glede svoja poslovanja nadzoru nadrejene deželne zadruga.

Deželna zadruga voli pri svojem zboru po pravilih določeno število nadzornikov, kateri morajo biti strokov-

njaki in ne smejo pripadati tisti okrajni zadrugi, katero imajo nadzorovati.

Ti morajo vsaj vsako drugo leto pregledati gospodarstvo in vse poslovanje okrajne zadruga in imajo v ta namen pravico pregledati vse knjige in sezname dotične okrajne zadruga.

§ 34. Nadzornik ima o vspehu nadzorstva poročati deželni zadrugi.

Deželna zadruga je opravičena postopati z globami proti organom in uradnikom deželne zadruga.

§ 35. Poljedelsko ministerstvo ima vrhovni nadzor nad stanovskimi zadrugami poljedelcev.

Ta nadzor vrši se neposredno ali pa tudi posredno po deželnih zadrugah, in se tako tudi vrši nadzor deželnih zadrug.

§ 36. Če so po pravilih v zmislu § 15. list b. zapretene globe, nalagajo jih okrajne zadruga in se iztirjavajo upravnim potom.

Globe ne smejo presežati 100 gld. in se stekajo v rezevni zaklad deželne zadruga.

§ 37. Stanovske zadruga, ki se osnujejo v zmislu tega zakona, podvržene so le v toliko pridobitkarini in dohodarimi, v kolikor se bavijo s podjetji pridobitkarini in dohodarini podvrženimi po donosu in prihodku iz teh podjetij.

Zakoni z dne 27. decembra 1880. dež. zak. št. 15P z dne 14. aprila 1885. dež. zak. št. 43, z dne 15. aprila 1885. dež. zak. št. 51 in z dne 24. marca 1893. dež. zak. št. 40 se uporabljajo v obdačenje teh podjetij, če se njih poslovanje v obsegu v teh zakonih naznačenem omejuje na člane stanovske zadruga, vendar smejo zadruga raztegniti svoje poslovanje na v § 7. odstavek 1 omenjene opravičence do koristi, ne da bi zaradi tega že izgubila pravice, do davčnih olajšav.

§ 38. Za stanovske zadruga veljajo nastopne olajšave glede kolekovnih in napovedanih pristojbinskih zadrug;

- a) pristojbin so proste potrdila o prejemu združnih donoskov in vpisovanje posamične izvrševalne zastavne pravice;
- b) pristojbine so proste pogodbe, katere sklenejo stanovske zadruga v zmislu tega zakona s pridobitnimi, gospodarskimi in drugimi zadrugami v zmislu tega zakona;
- c) pravila stanovskih zadrug so prosta pristojbine;
- d) osebno pristojbine proste so vloge in dopisovanja z javnimi oblastvi in uradi izvzemši sodno postopanje;
- e) pristojbine proste so knjige in zapisniki, ki se vodijo o pravicah zadruga do njenih članov;
- f) proste so pristojbinskega ekvivalenta za premakljivo premoženje, za nepremakljivo plačajo pristojbine $1\frac{1}{2}$ vrednosti s pritklinami.

§ 39. Ta zakon stopi v veljavo šest mesecev po njegovem razglašenju.

§ 40. Izvršitev tega zakona naroča se Mojim ministrom za poljedelstvo, notranje stvari in finance.